

Opmerkingen/reactie koersnotitie UPLG

H0 We hebben een klus te klaren

- De indruk wordt gewekt dat de landbouwsector verantwoordelijk is voor de voorziene opgaven op het gebied van natuur/stikstof, water, bodem en klimaat. Dat is veel te kort door de bocht. Het zou beter zijn als wordt gesteld dat de landbouwsector kan bijdragen aan het bereiken van de beoogde doelen voor het landelijk gebied. Om dit te kunnen bewerkstelligen is het van onmisbaar belang dat de provincie Utrecht vaker haar landelijk gebied ingaat om de landbouw hier voldoende in te betrekken.
- Deze koersnotitie moet worden gezien als, zoals u het zelf zegt, slechts een theoretische verkenning. Het stuk is dus niet in beton gegoten.

H1 Inleiding

- Deze notitie gaat over de toekomst van het landelijk gebied in de provincie Utrecht. De agrarische sector omvat veruit het grootste deel van het buitengebied en speelt dan ook een essentiële rol in de opgaven waar we allemaal voor staan. Omdat het voor een groot deel dus over de landbouw gaat moet de landbouw veel prominenter in deze alinea worden genoemd. Ook het belang van voedselzekerheid komt in het (hele) stuk maar sporadisch voor. Juist in tijden van toenemende armoede - en voedseltekort - zou het hierover als eerste moeten gaan.
- Er staat dat het Landbouwakkoord binnenkort wordt verwacht en dat dit sterk bepalend zal zijn voor de uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Echter, het is nog steeds maar zeer de vraag of het Landbouwakkoord er daadwerkelijk gaat komen. Hier kan dus niet zomaar vanuit worden gegaan.

H2 Opgaven en doelen

- LTO Noord heeft zich eerder al geconformeerd aan de gemaakte afspraken rondom het Akkoord van Utrecht. Met dit convenant zijn we het samen eens geworden over de te realiseren Natuurnetwerk Nederland (NNN) tot het jaar 2027 in de provincie Utrecht en de wijze waarop dit moet gaan gebeuren. Wij kennen en onderschrijven nog steeds deze overeenkomst. De doelstellingen zijn nog altijd leidend voor de totstandkoming van nieuwe natuur en daar moet het wat ons betreft ook bij blijven. Er moeten niet ieder keer opnieuw nieuwe natuuropgaven bijkomen. Landbouw en natuur zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. We gaan als landbouw dan ook niet meewerken aan nog meer hectares nieuwe natuur.
- Voor de realisatie van de NNN blijft de saldo 0-benadering het uitgangspunt. Van belang is dat deze berekeningsmethodiek op regionaal niveau wordt uitgevoerd en ook dat per saldo de omvang van het agrarisch areaal gelijk blijft!
- Er wordt onderscheid gemaakt tussen VHR-agrarische natuur en VHR-natuur. Het is beter om de mogelijkheid voor agrarisch natuurbeheer geheel open te laten zonder hier vooraf al een schifting in te maken en mogelijkheden uit te sluiten. Bij agrarisch natuurbeheer hoort in alle gevallen een passende beheerdersvergoeding.
- Voor de bossenstrategie is tot 2040 ruim 1500 ha nodig. Slechts een gering deel van deze opgave is binnen de NNN voorzien. Het verzoek is om de opgave binnen de NNN te herzien. Voor de invulling van de resterende bosopgave buiten de NNN moet worden gekeken naar realisatie in bebouwd gebied en koppeling aan bestaande infrastructuur om een claim op het landbouwareaal te voorkomen. Daarbij is inzet op ambities als agroforestry/voedselbos in het agrarisch gebied nu nog niet aan de orde. Pas als sprake is van een verdienmodel voor deze 'teelten' dan kan pas gekeken worden naar invulling binnen het agrarisch complex.
- Een andere opgave is om in 2050 10% van het landelijk gebied ingericht te hebben als 'groenblauwe dooradering'. Hiervan moet in 2030 de helft zijn gerealiseerd. Het verzoek is om bij de realisering van deze opgave het agrarisch areaal te ontzien door invulling via vooral bestaande (water-) infrastructuur en andere bestaande lijnelementen. Bij de invulling moet te allen tijde de landbouw worden betrokken.

- De opgave rondom een stikstofreductie van 46% in 2030 vinden wij een hele grote opgave. Voor realisatie moet ingezet worden op voer- en managementmaatregelen, gebruik worden gemaakt van erkende innovaties en natuurlijk verloop.
- De methaanopgave zien we als een onmogelijk opgave. Bovendien wordt alleen gekeken naar wat de bruto uitstoot is. Om precies te weten wat er wordt uitgestoten (methaan, CO₂, lachgas e.d.) moet juist worden gekeken naar wat de netto uitstoot is.
- Wij staan achter het behalen van de doelen rondom de Kaderrichtlijn Water (KRW). Maar het is een onmogelijk en oneerlijk scenario dat, wanneer slechts 1% niet gehaald wordt, de gehele bijdrage aan deze opgave wordt afgekeurd. Wij willen maatwerk.
- Het toevoegen van de landbouw als 4e doel voor het UPLG vinden wij een uitstekende gedachte. Er moet wel voor worden gewaakt dat de landbouw niet wordt misbruikt als sluitstuk met oplossingen voor alle opgaven waar we allemaal voor staan.
- Er wordt het voorgenomen uitgesproken om de PAS-melders in Utrecht zo snel mogelijk samen met het Rijk te legaliseren. Het legaliseren van PAS-melders, interimers en andere onvergunden moet de hoogste prioriteit hebben! Het moet een voorwaarde zijn voor het starten van gebiedsprocessen. Voorafgaand aan gebiedsprocessen moeten de vergunningen geregeld zijn.
- Uitgangspunt is en blijft de werkelijke staat van instandhouding van de natuur in plaats van de kritische depositiewaarde. Dit is afgesproken in de motie van de provinciale staten hieromtrent.
- In de gehele koersnotitie wordt systematisch gesproken over circulaire, natuurinclusieve en klimaatneutrale landbouw. Dit terwijl de koersnotitie over het gehele landelijk gebied gaat. Daar hoort natuurlijk ook de gangbare landbouw bij.
- Er staat veel beschreven over de te realiseren opgaven die er nog liggen maar daarentegen wordt maar weinig gesproken over hetgeen de landbouw al heeft bereikt. Het zou goed zijn om juist dit ook expliciet naar voren te laten komen.
- Iedereen weet inmiddels wat de opgaven zijn voor de landbouw. Daarentegen is over de opgaven voor terreinbeherende organisaties en andere natuurclubs maar weinig bekend. Dit bleek ook wel tijdens de ledenavond van LTO Noord rondom de koersnotitie op 13 juni 2023 en dat moet natuurlijk anders.
- Koste wat kost mag er geen landbouwgrond meer verloren gaan. Het is een bekend gegeven dat de druk op landbouwgrond in Nederland - en in de provincie Utrecht helemaal - enorm groot is en dat dit de laatste jaren eigenlijk alleen maar is toegenomen. Het is van wezenlijk belang voor de agrarische sector in Utrecht dat we zuinig zijn op de schaarse landbouwgronden die we nog hebben. Alleen dan is er perspectief om hier ook in de toekomst te kunnen blijven boeren.
- Ook willen we opmerken dat de provincie Utrecht er waakzaam voor moet zijn om niet klakkeloos in alle opdrachten van het Rijk mee te gaan. Utrecht is een verstedelijkte provincie met relatief weinig landbouw. Dit vraagt een eigen aanpak. Er is op dit moment nog veel onduidelijk en er zijn te veel open einden. Het Rijk fietst continue door bestaande processen heen en komt telkens met nieuwe opgaven. Kijk ervoor uit dat je niet bij voorbaat te veel toezeggingen 'weggeeft' aan het Rijk.
- Tenslotte willen we duidelijkheid over de kansen en het perspectief voor de (blijvende-) boeren. Niemand is gebaat bij deze grote onzekerheid. Dit zal alleen maar leiden tot nog meer onrust in de sector dan er nu al is.

H3 Utrechtse ambitie en denklijnen

- Bij het stellen van doelen in absolute getallen op bedrijfsniveau moet ook rekening worden gehouden met het betreffende gebied en grondsoort waar de agrariër zijn bedrijf heeft.
- We willen absoluut geen overgangsgebieden met daarbij verschillende percentages reducties. We weten inmiddels al lang dat reductiedoelen op zoneringskaartjes niet werken. Dit lijkt weer op het beruchte kaartje van minister Van der Wal.
- Het is niet gewenst om naast natuur nog te spreken over andere vergelijkbare bestemmingen als landschapsgronden.

H4 Analyse landelijk gebied Utrecht

- Eerder dit jaar is het verplicht geworden om bufferstroken langs alle watergangen te hebben (op basis van het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn). In de koersnotatie staat vermeld dat er aanvullende beheervoorschriften moeten komen in de stroken van 1 tot 5 meter. Wij zien dit als nog verdere inbreuk op het eigendomsrecht. Daarbovenop is het voor ons niet duidelijk wat er met de aanvullende beheervoorschriften precies wordt bedoeld en waar deze aan bij moeten dragen.
- Wij stellen dat boeren en tuinders langs beken die als bufferzone worden aangewezen, zelf aan het roer moeten staan voor maatregelen om de KRW-opgave te behalen. De 100-250 meter brede bufferzones langs beken zullen een enorme impact hebben op het bedrijfsresultaat van de boer en tuinder. Daarom is het van belang dat voor het beheer van deze bufferzones een verdienmodel wordt gerealiseerd, daarbij niet alleen lettend op de diensten die de boer en tuinder levert om de waterkwaliteit te verbeteren maar ook de diensten die een boer of tuinder levert als netto grondwaterleverancier.
- Aangegeven is dat er voor 2027 zicht is op doelbereik van de nutriëntenconcentraties in de oppervlaktelichamen in de provincie. Wij willen benadrukken om in de laatste stappen richting doelbereik ook te kijken naar het verkleinen van nutriëntenuitspoeling uit en in natuurgebieden.
- Zoals eerder in deze reactie al aangegeven vinden wij een reductie van 46% van de ammoniakemissie uit de landbouw een hele grote opgave. Omdat het ons allemaal aangaat zijn afspraken gemaakt met de provincie Utrecht over een evenredige verdeling van opgaven en doelen. Wij eisen daarom dat ook andere sectoren op gelijkwaardig niveau meeleveren aan oplossingen. Hier moet op korte termijn meer duidelijkheid over komen. Het kan niet zo zijn dat alleen de landbouw als sluitstuk voor alle opgaven uit het UPLG wordt misbruikt.
- De toezegging over een eerlijke verdeling heeft ook betrekking op de onvergonde bedrijven uit andere sectoren. Ook zij moeten bijdragen aan de opgaven voor de provincie Utrecht.
- Wij staan niet achter de varianten van ruimtelijke differentiatie. We hebben hier reeds samen met de provincie verschillende bedrijfsmodellen voor ontwikkeld. Hierbij is ook gekeken naar een bijbehorende kostendoorrekening om het allemaal financieel haalbaar te kunnen laten zijn. Op deze bedrijfsmodellen moet alleen op vrijwillige basis kunnen worden ingezet.
- Wij vragen aandacht voor de passage over de sterke vernatting via het verhogen van expliciet zomergrondwaterstand tot 20 cm. In een polder en zelfs op perceelniveau heb je te maken met een ongelijk reliëf ontstaan door verschil in bodemafzettingen en bijbehorende bodemdalingssnelheid. Het opzetten van de zomergrondwaterstand tot 20 cm onder maaiveld in de polder zal als resultaat hebben dat de veenprofielen in de laagtes daardoor geheel verzadigd raken. Hierdoor zullen CO₂-emissies reduceren, maar uit onderzoek is ook gebleken dat de nog sterkere broeikasgassen lachgas en methaan hiermee enorm zullen toenemen. Hierdoor is een hogere gemiddelde grondwaterstand om te compenseren voor het ongelijke reliëf noodzakelijk om de klimaatopgaven te halen.
- Ook willen wij u erop wijzen dat wanneer het landgebruik in het veenweidegebied verandert door de vernatting, de huidige bodemvoorraad aan nutriënten beschikbaar zal komen middels broeikasgassen (lachgas en methaan emissies) en uitspoeling van fosfaten richting het oppervlaktewater.
- We weten dat de vraagstukken waar we gezamenlijk voor staan complex zijn en dat pasklare oplossingen er niet zijn. Het is 'als rijden in de mist' staat in de koersnotitie geschreven. Er moet wel voor worden uitgekeken dat het maken van keuzes in deze onzekerheid ook achteraf de verkeerde keuzes kunnen zijn. Vaak is in dit soort situaties het advies om het niet te doen. We zullen nadrukkelijk rekenschap met grote onzekerheid moeten houden.
- Aangegeven wordt dat een groot deel van de duurzaam opgewekte energie van het landelijk gebied komt. Beter zou zijn om aan te geven dat de landbouwsector verantwoordelijk is voor een groot aandeel van deze duurzaam opgewekte energie. Ook het participeren van de landbouw in duurzaam opgewekte energie kan alleen plaatsvinden op vrijwillige basis.

H5 Structurerende principes

- Volgens het stuk is het onvermijdelijk dat er op meer locaties tijdelijk water op het land geaccepteerd zal moeten worden. Het onder water laten lopen van agrarische gronden is een maatschappelijk doel en de schade die van deze vernatting wordt ondervonden moeten dan ook door de maatschappij aan de agrariër worden betaald.
- We zijn content met een basis van 30% reductie middels voer- en managementmaatregelen. Er moet echter niet worden aangenomen dat dit relatief eenvoudig te realiseren is. Het blijft een grote opgave voor de landbouwsector. Een gebiedsfonds zou financieel kunnen helpen bij het implementeren van deze en andere onderdelen van de Landbouwmenukaart. Er zal voldoende geld beschikbaar moeten komen om dit ook daadwerkelijk te kunnen realiseren. Bovendien zijn genoemde maatregelen alleen mogelijk wanneer ze juridisch geborgd zijn.
- LTO Noord is van mening dat een gebiedsproces alleen kans van slagen heeft als alleen partijen aan tafel zitten die daadwerkelijk iets te bieden hebben in het proces. Dat betekent dat partijen zonder direct belang niet bij de uitvoering van de gebiedsprocessen betrokken moeten worden.
- De provincie wil de regie houden op gronden die vrij komen door stoppers. Wij pleiten ervoor dat agrarische gronden die vrijkomen door stoppers ook beschikbaar komen voor jonge boeren die graag hun agrarisch bedrijf toekomstbestendig willen maken. Ook zij moeten een eerlijke kans krijgen om hun bedrijf verder te ontwikkelen in een richting die past bij het gebiedsproces. Dit hoeft niet altijd via de provincie te gaan.
- Heel belangrijk vinden wij dat in de samenhang met andere opgaven in het gebied zoals de energietransitie en het programma Groei Groeit Mee, het uitwerken van deze opgaven niet ten koste gaan van het netto landbouwareaal. Bovendien hebben wij ervoor gekozen om het programma Groei Groeit Mee niet te ondertekenen. Wij zien in dit programma alleen maar belemmeringen ontstaan door extra druk op landbouwgrond en aanvullende beheer-voorschriften terwijl dit programma minimale kansen biedt voor toepassing op het eigen bedrijf van boer en tuinder.

H6 Structurerende principes prioritaire gebieden

- Er wordt beschreven dat extensivering van de veestapel, dus bij het houden van minder koeien per ha, de grondwaterstand omhoog kan gaan. Deze aanname moet worden genuanceerd. Het grondwaterpeil kan niet zomaar omhoog bij minder koeien.

H7 Participatie

- LTO Noord maakt, als belangenbehartiger van de agrarische sector en onze leden in het bijzonder, graag gebruik van de mogelijkheid om input te blijven geven en mee te denken bij een verdere uitwerking als vervolgstap richting de toekomst van het landelijk gebied in de provincie Utrecht.
- De uitvoering van het UPLG zal een grote impact hebben op het landelijk gebied in het algemeen en op de landbouwsector in het bijzonder. Om die reden willen wij dat, naast een PlanMER, ook een Landbouw Effectrapportage (LER) wordt opgesteld om de effecten van (de uitvoering van) het UPLG vooraf in beeld te brengen.